

VLADAVINA I POLITIKA

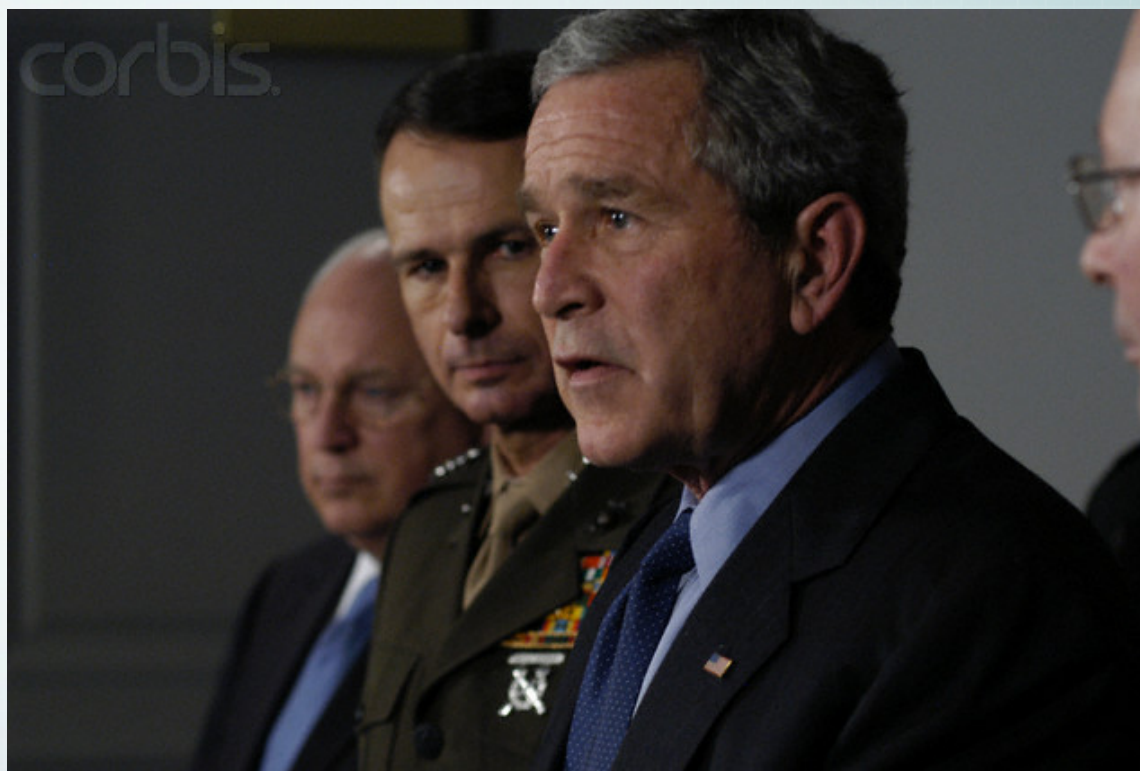
Prof. dr Predrag Staletić

Politika – okvir pojma

- ❖ Politika je reč u vrlo čestoj upotrebi u svakidašnjem životu, od Aristotela do danas.
- ❖ Sfera politike je široka i politika može da se prostire izvan institucija vezanih za državu.
- ❖ Nemački teoretičar Karl Šmit: **Politika je delatnost usmerena ka organizaciji, održanju i produženju ljudskih zajednica.** To je za svaku politiku bitno.
- ❖ U užem smislu, *politika je jedan konzistentan program, skup namera šta treba da se uradi u odnosu na uslove života u konkretnoj društvenoj zajednici.*

Vladavina – sprovođenje politike

- ❖ Vladavina je **sprovođenje politike od strane političara** koji su na demokratskim i otvorenim izborima stekli pravo da vrše vlast.
- ❖ Vladavina je širok pojam i odnosi se na sprovođenje vlasti na svim nivoima društva.

Moć i interes

- ❖ Moć je sposobnost grupe ili pojedinca da ostvare sopstvene interese.
- ❖ Moć je suština svih društvenih odnosa – ne samo odnosa u sferi politike i države, nego i u sferi porodice, ekonomske organizacije i drugih oblika društvenih organizacija. Vladavina se materijalizuje kroz demonstraciju moći i snage. To se lepo vidi kod stranaka koje čine koaliciju u skupštini Srbije. Kad se odlučuje o pitanjima na dnevnom redu Skupštine – zajednički interes se lako nalazi.
- ❖ Interes je aktivan odnos pojedinca prema sopstvenoj stvarnosti. Imati interes, znači imati potrebu da se nešto radi nečeg ostvari, materijalizuje. Brojni pojedinci imaju interes da postanu poslanici. Uslov da se kandiduju jeste članstvo u nekoj od parlamentarnih stranaka.

Vlast

- ❖ Vlast je **legalno ili legitimno korišćenje moći** u svim oblicima organizacije društva. Neko ima vlast i manifestuje je već na osnovu činjenice da je moćan, da ima visoko mesto u hijerarhijskoj organizaciji društva.
- ❖ Fenomen vlasti je složen. Možemo govoriti o vlasti najstarijeg člana porodice, muškarca, u patrijahalnim porodicama.
- ❖ U ekonomskim organizacijama vlast se stiče na osnovu uloženog kapitala u tu organizaciju i srazmerna je visini uloženog kapitala.
- ❖ Državna vlast se razlikuje od svih drugih oblika vlasti u društvu, jer država raspolaže monopolom za fizičku prinudu: policijom i vojskom.
- ❖ Da je državna vlast, koja se još naziva suverenitetom, najpoptunija na državnoj teritoriji, to se vidi već i iz činjenice da država jedina propisuje društvena pravila u obliku pravnih normi za sve subjekte, proklamovanjem određenog pravnog poretka.

Država

- ❖ Država je najvažnija politička organizacija u savremenom društvu.
- ❖ Država je politička organizacija koja igra izuzetno značajnu ulogu u savremenom društvu, bilo da ubrzava bilo da sputava društveni razvitak. Baš zbog tako velike uloge - koja je odavno zapažena - država je predmet istraživanja mislilaca od njenog nastanka pa do današnjih dana. Država je bila predmet filozofije, a danas je predmet sociologije, sociologije prava, političke sociologije i političkih nauka.
- ❖ Država je nastala kao servis podanika. Kasnije, servis poreskih obveznika, građana...

Suverenitet, građani i nacionalizam

- ❖ **Suverenitet** – najviša vlast na određenoj teritoriji. Može svakog da prinudi da se ponaša u skladu sa pravnim poretkom koji je država uspostavila. Suverenitet je definisan međunarodno priznatim granicama i odnosi se na teritoriju, kopno, more i vazdušni prostor
- ❖ **Građani** – ljudi sa političkim pravima – aktivnim i pasivnim biračkim pravom. Građani imaju prema postojećem pravnom poretku određena prava, ali i određene obaveze (plaćanje poreza, odbrana zemlje, itd).
- ❖ **Nacionalizam** jesu simboli i verovanja, nešto što predstavlja kolektivnu svest, nastalu na osnovu zajedničke istorijske sudbine – da su svi pripadnici jedne nacije jedan te isti narod.
- ❖ Nacionalizam jeste identifikacija pojedinaca sa sopstvenom nacijom.

Tipovi političke vlasti danas

- ❖ **Monarhija.** državni poglavar (šef države) nije došao na vlast putem izbora nego naslednim pravom i na osnovu običaja i tradicije. Takođe, monarh vlada neograničeno. Težište vlasti nalazi se u parlamentu i vladi (npr. Engleska, Belgija, Japan). Monarh vlada na osnovu običaja, a ne na osnovu izborne pobjede.
- ❖ Većina savremenih država su republike – šef države bira se na određen vremenski period (4 godine) i može biti biran još jedanput. Ko ga bira – predstavničko telo ili narod neposredno. To je pitanje koje znači – kolika će biti njegova stvarna vlast i uticaj u sistemu državne vlasti.

Demokratija

- ❖ Demokratija je oblik političke vlasti koji se najteže stvara i najteže održava.

Obeležja demokratije:

- ❖ Narodna vlast – izabrana "voljom naroda" ili većinom na redovnim javnim i slobodnim opštim izborima,
- ❖ Postojanje političkih sloboda i prava građana,
- ❖ Etnička tolerancija i multikulturalnost. Garancija osnovnih sloboda i prava građana.

Oblici demokratije

- ❖ **Participativna demokratija** –demokratija za određene društvene slojeve, a ne za celo društvo. Takva je na primer bila demokratija u antičkoj Grčkoj. Demokratija je važila za ljude koji su imali status građanina.
- ❖ **Predstavnička demokratija** – u donošenju odluka ne učestvuje celo društvo, nego učestvuju narodni predstavnici, izabrani na izborima (poslanici). Ovde se, dakle, polazi od pretpostavke da je tehnički neizvodljivo i ekonomski neracionalno omogućiti svakom građaninu s pravom glasa da odlučuje neposredno o državnim pitanjima. Državnih pitanja je mnogo, što bi značilo da se građani moraju stalno lično izjašnjavati za i protiv.
- ❖ **Liberalnom demokratijom** nazivamo zemlje sa višepartijskim sistemom i opštim pravom glasa za sve punoletne građane.
Liberalna demokratija se širi nezadrživo posle pada komunizma.

Autoriterni režimi

- ❖ Učešće građana u političkom životu je ograničeno. Na primer, Iran, zatim Saudijska Arabija, Severna Koreja, Kambodža. Radi se o političkim sistemima gde građanima nije omogućeno da se slobodno izjašnjavaju o izboru državne vlasti, jer se izbor najčešće ne svodi između dve ili više ponuđenih političkih opcija, nego se glasa za jednu jedinu predloženu političku opciju.
- ❖ Sredinom sedamdesetih godina prošlog veka oko **dve trećine čovečanstva** živelo je pod autoritarnim režimima, a danas je taj procenat značajno smanjen i iznosi oko jednu trećinu. Razlog: u međuvremenu je došlo do erozije i nestanka komunističkog društvenog sistema u kojem je živela trećina čovečanstva.

Komunizam

- ❖ Komunistička vlast je oličenje autoritarne ničim kontrolisane državne vlasti. Ova konstatacija uglavnom se odnosi na zemlje tzv. *istočnog lagersa*, koje su bile privržene politički, vojno i ekonomski nekadašnjem Sovjetskom Savezu.

Kriza i pad autoritarnih sistema

- ❖ Pod uticajem procesa globalizacije i pod nezadrživim širenjem zakona tržišne ekonomije, autoritarni režimi se urušavaju sami od sebe.

Kriza liberalne demokratije

- ❖ Uporedo sa usponom liberalne demokratije, sve je izraženija njena kriza – ekonomska, kulturna, politička.
- ❖ Svet liberalne demokratije je danas u većoj krizi nego ikad u istoriji.
- ❖ Kraj krize niko se ne usuđuje da predvidi.

Faktori krize liberalne demokratije

- ❖ Pod uticajem globalizacije dolazi do smanjenja uloge države. Sve do sredine osamdesetih godina država je vodila politiku **pune zaposlenosti** stanovništva i sprovodila je programe koji su za cilj imali otvaranje novih radnih mesta. Od toga se odustalo, tako da država danas ima zadatak da stvori ambijent za nesmetano odvijanje ekonomskih aktivnosti na teritoriji koju obuhvata.

- ❖ Na delu je **srozavanje autoriteta političara** – od visokih državnih funkcionera do političara u lokalnoj samoupravi. Naime, postala je praksa da se političarima ne veruje. Pokazalo se, naime, da su jedno njihova predizobrna obećanja a drugo je stvarnost kad dođu na vlast.
- ❖ Današnje političke stranke često **menjaju programske ciljeve**, u zavisnosti od raznih unutrašnjih ili spoljnih prilika. Danas se iskristalisalo mišljenje da nije više važno koja je stranka na vlasti – krajnji rezultat, politika, uvek je ista.
- ❖ Evidentno je da vlade savremenih državana **ne mogu da se izbore sa nekim gorućim problemima savremenog sveta**, kao što su sve veće konzumiranje droge, nasilje, kriminal, a porezi koji se propisuju građanima i koji treba da budu upotrebljeni u te svrhe iz godine u godinu sve su veći.
- ❖ Naposljetku, živimo u informacijskom dobu. **Gotovo je nemoguće od javnosti prikriti nekakvu veću mahinaciju vlasti**, jer se to ubrzo sazna, a to dodatno kompromituje insituciju liberalne demokratije.

Q&A
